

Володимир КОЗЕЛКІВСЬКИЙ
(Галич, Україна)

ПОЛЬСЬКЕ ТОВАРИСТВО «СОКІЛ» У ГАЛИЧІ (1903–1939)

У статті досліджено напрями діяльності польського товариства «Сокіл» у Галичі впродовж 1903–1939 рр. Вивчено питання чисельності членів галицького гнізда. Також здійснено короткий історичний опис будинку «Сокола» як одного з основних осередків спортивно-гімнастичного руху в місті.

Ключові слова: Галич, історія, польське товариство «Сокіл», культура, гімнастика, спорт.

Незважаючи на те, що Галич, як багатокультурне місто, на початку ХХ ст. перебував під владою Австро-Угорської монархії, українці, чехи, поляки та представники багатьох інших народів завжди прагнули зберегти свій національний дух і фізичний гарт. На території Галичини, зокрема в Галичі, це забезпечувала діяльність українських і польських товариств «Галицька Січ», «Пласт», «Просвіта», «Рідна школа» та «Сокіл», який став одним із перших ініціаторів заснування масового культурно-патріотичного та спортивно-гімнастичного руху в місті¹. Цікавою є історія польського гімнастичного товариства «Сокіл» (*Polskie Towarzystwo Gimnastyczne «Sokół»*) у Галичі.

1. 3 історії створення та діяльності галицького «Сокола»

Ідею створення соколиного гнізда у Галичі озвучив вікарій о. Мечислав Шварц (народився 1878 р., висвячений 1901 р.), її підтримали на загальних зборах засновників – 7 квітня 1903 р. На зібранні були присутні голова станіславівського «Сокола» Казимир Баранцевич із двома делегатами та 32 місцеві учасники. Після тривалої дискусії було

¹ Арсенич П., Федунків З., Гандзюк Р. Міста і села Галицького району: історія, пам'ятки, особистості. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2001. С. 202–209.

вирішено створити в місті спортивно-гімнастичне товариство «Сокіл». Перший загальний збір «Сокола» відбувся у червні 1903 р. Товариство в складі 46-ти членів обрало першого голову – Мар'яна Ярошинського².

Первинно соколине гніздо в Галичі належало до станиславівського округу, малопольської дільниці (Іл. 1)³. Основною метою діяльності товариства «Сокіл» у Галичі було сприяння розвитку фізичної культури, гімнастики, туризму, краєзнавства, культури та патріотичного виховання місцевої молоді. Галицьке гніздо існувало завдяки прибутку з різноманітних культурних, просвітницьких заходів і фінансовій допомозі від державних органів та інших соколиних гнізд.

За погодженням із Союзом товариств «Сокіл» у 1904 р. Крайовий відділ виділив галицькому осередку одноразову допомогу (дотацію) у вигляді 50 крон⁴. У 1911 р. з польського сейму для соколиного гнізда було виділено субвенцію – 50 крон⁵. Товариство переважно було прибутковим, оскільки станом на 1912 р. його дохід становив 2906 крон, видатки – 2745 крон⁶. Були випадки, коли соколине гніздо не отримувало жодного доходу. Прибуток у 1924 р. становив 3314,12 зл., а витрати – 3428,41 зл. Відповідно нестачу 114,29 зл. в 1925 р. мав покрити скарбник за власні кошти⁷.

Члени галицького гнізда брали активну участь у різноманітних соколиних заходах. У 1907 р. місцеві соколи (3 особи) були учасниками мітингу в Празі⁸. 16 жовтня 1910 р. К. Пашковський з галицького гнізда був учасником з'їзду делегатів польського «Сокола» у Львові, який відбувся у залі «Сокола-Матері»⁹. 7 травня 1922 р. Броніслав Чорний з

---

² Sokolnia w Haliczu // Przewodnick gimnastyczny Sokół. Lwów, listopad 1907. Nr.11. S. 87; Gatalogus universi venerabilis cleri saecularis et regularis Archidioeceseos Leopolitanae. Leopoli, 1903. S. 110.

³ Ze statystyki sokolej // Kurjer Stanisławowski. 17 czerwca 1906. № 1086. S. 1.

⁴ Sprawy Związku sokolego // Przewodnick gimnastyczny Sokół. Lwów, sierpen 1904. № 8. S. 85.

⁵ Kronika sokola // Przewodnick gimnastyczny Sokół. Lwów, 1912. Rok XXXII. S. 8.

⁶ Okreg VII // Przewodnick gimnastyczny Sokół. Warszawa, sierpeń 1912. № 8. S. 63.

⁷ Z życia Sokola // Przewodnick gimnastyczny Sokół. Warszawa, kwiecień 1925. № 4. S. 81.

⁸ Sprawy Związku sokolego // Przewodnick gimnastyczny Sokół. Lwów, październik 1907. № 10. S. 82.

⁹ Zjazdu delegatów // Przewodnick gimnastyczny Sokół. Warszawa, listopad 1910. № 11. S. 63.

Галича відвідав з'їзд президентів соколиних гнізд малопольської дільниці¹⁰.

Характерно, що серед завдань товариства, окрім пропагування та розвитку фізичної культури і спорту, зокрема гімнастики, було проведення культурних та патріотичних заходів.

Культура

28 листопада 1903 р. члени товариства «*Сокол*» (вперше з'явилися у формі) взяли участь у вшануванні пам'яті загиблих повстанців 1830–1831 рр. Траурна Літургія була проведена місцевим парохом о. Йозефом Туркевичем та братами-францисканцями з костелу Св. Станіслава (тепер церква Св. Пантелеймона). Під час меси звучали твори у виконанні музичного хору «*Сокола*»¹¹.

8 травня 1904 р. було проведено урочисте святкування до річниці Дня Конституції за такою програмою: 1. Підйом о 6-й год.; 2. Урочиста хода від будинку «*Сокола*» до костелу (до 8-ї год.); 3. Літургія з проповіддю (о 8-й год.), виконання патріотичних та храмових пісень¹². Вже 3 грудня 1905 р. у Галичі завдяки зусиллям місцевого «*Сокола*» відбувся музично-вокальний захід з нагоди пошанування 50-річчя смерти Адама Міцкевича¹³. У липні 1907 р. в місті було проведено фестиваль «*Сокола*», який приніс значний прибуток для галицького гнізда. На фестивалі проводили навчання соколів з гімнастики, спортивні ігри та виставку квітів¹⁴.

21 червня 1908 р. в Галичі відбулося освячення прапора польського товариства «*Сокол*», у якому брали участь декілька сотень соколів із львівського, тернопільського, станіславівського округів та 50 соколів, які були на конях, із Рогатина. Освятити прапор та виголосив промову римо-католицький архієпископ Юзеф Більчевський. Згодом виступили доктор Казимир Чарник, маршал Станіслав Цієнський (голова «*Сокола-Матері*» у Львові), представник станіславівського округу та галицького гнізда Мар'ян Ярошинський. Після цього відбулася хресна хода, яку відкрив кавалерійський загін соколів з освяченим прапором. На

---

¹⁰ Zjazd Prezesów // Przewodnicki gimnastyczny Sokół. Lwów, maj-czerwiec 1922. № 5–6. S. 15–16.

¹¹ Korespondencje // Kurjer Stanisławowski. 13 grudnia 1903. № 951. S. 1.

¹² Obchód narodowy w Haliczu // Kurjer Stanisławowski. 8 maja 1904. № 972. S. 3.

¹³ Korespondencja // Kurjer Stanisławowski. 17 grudnia 1905. № 1056. S. 1.

¹⁴ Halicz // Kurjer Stanisławowski. 16 lipca 1907. № 1034. S. 1.

майданчику «Сокола» проходив парад соколів перед представниками округів та освяченням прапором. У другій половині дня проводились гімнастичні вправи¹⁵.

28 грудня 1911 р. завдяки зусиллям місцевого «Сокола» було проведено святкування з нагоди 80-ї річниці Листопадового повстання 1830–1831 рр. На святі зібрався численний натовп інтелігенції, міщан та селян із навколишніх сіл. Під час Літургії у костелі відбулись урочиста проповідь та сольний спів соколів¹⁶.

Окрім діяльності культурно-освітніх гуртків при польській сокільні, фізичне виховання місцевої молоді здійснювалось завдяки самостійним тренуванням членів товариства із таких видів спорту: волейболу, футболу, каякарства, туризму та інших. Все це проявлялося в організації спортивно-масових і культурних заходів – прогулянок, танцювальних вечорів, показових виступів та товариських матчів.

Спорт

30 червня 1912 р. в Галичі було проведено спеціальний парад, у якому взяли участь 16 соколиних гнізд з 204-ма друзями. Галицьке гніздо представляли 18 осіб. О 9-й год. на пасовищі біля місцевого залізничного вокзалу учасники розділились на групи і вирушили стройовим маршем до Більшівців. Після обіду о 14:30 вони залишили місто. Під час маршу від Галича до Більшівців виконували різноманітні вправи. У Більшівцях проводилося навчання, яке тривало до 16-ї години. Згодом відбулося соколине полювання на пасовищі, де зібралось багато публіки з Більшівців та околиць. Потім були проведені змагання зі стрибків у довжину з такими результатами: 1 місце – Болеслав Дзюбінський зі Станиславова (5 м 10 см); 2 місце – Мар'ян Кліоземський зі Станиславова (4 м 40 см); 3 місце – Юзеф Іжевський із Монастириськ (4 м 24 см) та 4 місце – Барт з Єзуполя (4 м). Після відпочинку, який тривав пів години, вони повернулися до Галича. О 20:00 парад закінчився перед місцевим вокзалом. Усім парадом та польовими навчаннями керував голова округу – друг Володимир Святкевич¹⁷.

У 1928 р. створено молодіжну команду соколів, при якій діяли такі секції: футбол, волейбол, легка атлетика, музичний хор, струнний

¹⁵ Korespondencja // Kurjer Stanisławowski. 5 lipca 1908. № 1191. S. 1.

¹⁶ Korespondencja // Kurjer Stanisławowski. 31 grudnia 1911. № 1373. S. 1.

¹⁷ Dorozny zlot sokoli // Kurjer Stanisławowski. 7 Lipca 1912. № 1700. S. 1.

оркестр та драматичний гурток. Так, 28 травня 1933 р. галицькі соколи взяли участь у змаганнях з легкої атлетики між галицьким та станиславівським гніздами, в яких місцеві соколи посіли перше місце з бігу на 100 м, друге — зі стрибків у довжину, друге та третє — з бігу на 800 м. 29 червня цього ж року вони посіли перше місце з бігу на 100 м, зі стрибків у довжину, зі стрибків у висоту, з кидання м'яча та гранати (Лл. 5).

Впродовж 1933–1935 рр. було проведено товариські матчі з футболу між командами галицького «Сокола» і 4-м ескадроном саперів, ямницьким «Вихором» та русинами (українцями)¹⁸. Результати матчів невідомі.

Станом на 1937 р. галицьке гніздо мало спортивний інвентар для гри у футбол, пінг-понг, волейбол та інших видів спорту. Функціонували три спортивні секції: футбол (12 осіб), волейбол (20 осіб) та каякарство (8 осіб). Цього ж року вони в черговий раз зіграли дві товариські гри із 4-м ескадроном саперів¹⁹.

Табл. 1

Статистичні дані про галицьке гніздо «Сокіл» (1903–1937 рр.)

Рік	Назва дільниці	Назва округу	К-сть членів	Примітки (будівлі та споруди)
1903	Малопольська	Станиславівський	46	—
1905	Малопольська	Станиславівський	79	Сокільня, спортмайданчик
1907	Малопольська	Станиславівський	60	Сокільня, спортмайданчик (2)
1910	Малопольська	Станиславівський	85	Сокільня, спортмайданчик (2)
1912	Малопольська	Станиславівський	89	Сокільня, спортмайданчик (2)
1921	Малопольська	Станиславівський	98	—
1924	Малопольська	Станиславівський	100	—
1926	Малопольська	Станиславівський	112	Сокільня, спортмайданчик (2)
1933	Малопольська	Станиславівський	86	Сокільня, спортмайданчик (2)
1935	Малопольська	Станиславівський	66	Сокільня, спортмайданчик (3)
1937	Малопольська	Станиславівський	48	Сокільня, спортмайданчик (3)

¹⁸ Halicz // Przewodnick gimnastyczny Sokół. Warszawa, listopad 1933. № 11. S. 203–204; Дейчаківський І. Копаний м'яч у Станиславові. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2010. С. 46; Державний архів Івано-Франківської області (далі – ДАІФО). Ф. 425. Оп. 1. Спр. 18. Арк. 2.

¹⁹ ДАІФО. Ф. 425. Оп. 1. Спр. 24. Арк. 4.

2. Будинок «Сокола»

Історія

Центром культурно-гімнастичної діяльності галицького гнізда був будинок польського «Сокола» (Іл. 6). Будівництво дерев'яної споруди «Сокола» розпочалося у 1904 р., а завершилося у 1905 р. Впродовж 1903–1904 рр. тривав збір коштів для майбутньої будівлі. «Драматичне товариство», що існувало в Галичі, було ліквідоване, а його майно (вартістю 160 крон) передали у власність сокільні. Завдяки пожертві Мар'яна Ярошинського (6000 крон) створено спеціальний фонд. Згодом за 4000 крон придбали земельну ділянку з частиною залісненої гори. На спорудження будівлі було витрачено 20 000 крон. Борги товариства на будівництво в кінці 1905 р. становили 12 000 крон. Для покриття боргу на загальних зборах «Сокола» було прийнято рішення взяти у банку кредит під 7% на 8 років. Коштів на добудову залу та спортмайданчика не вистачило, проте знайшлися члени товариства, які надали безвідсоткову позику в розмірі 750 крон. Завдяки цій пожертві вдалося здійснити освячення у встановлену дату — 10 вересня 1905 р.²⁰

У роки Першої світової війни (1914–1918 рр.) місто почергово займали як російські, так і австрійські війська. За результатами військових дій Галич належав до тих міст, які найбільше постраждали після останнього російського наступу. З усього міста вціліли мікрорайони Меживіддя та Галич-Гора, а майже всі інші ділянки було знищено. Більше десятка споруд, зокрема будівлі «Сокола», школи та магістрату, зникли без сліду.²¹

У 1924 р. галицьке гніздо для відновлення сокільні отримало фінансову допомогу від місцевих залізничників і соколиних гнізд Кракова, Ряшева, Ясла, Грибова, Гродзиська, Тарновських Гір, Горлиць та інших. Великий внесок у відбудову споруди зробили член місцевого «Сокола» друг Литвин, а також міська влада, яка надала безкоштовну допомогу у вигляді 200 кг листового металу та фінансову субвенцію. У наступному році будівлю було відновлено і завезено частину внутрішнього обладнання²².

---

²⁰ ДАІФО. Ф 2. Оп. 8. Спр. 2813. Арк. 1; Sokolnia w Haliczu // Przewodnick gimnastyczny Sokół. Lwów, listopad 1907. № 11. S. 87–88.

²¹ Korespondencja // Kurjer Stanisławowski. 14 kwietnia 1918. № 1577. S. 1.

²² Z życia Sokola. Halicz // Przewodnick gimnastyczny Sokół. Warszawa, lipiec–sierpień 1924. № 7–8. S. 63; Z życia Sokola. Halicz // Przewodnick gimnastyczny Sokół. Warszawa, kwiecień 1925. № 4. S. 81.

Після встановлення у Галичі радянської влади місто отримало статус районного центру (грудень 1939 р.). Місцеві органи влади ліквідували всі польські культурно-освітні гуртки та організації²³. Не минуло це і галицьку сокільню. Подальша історія споруди невідома. Тепер на місці колишнього польського будинку «*Сокола*» розташований дитячий майданчик, вул. Н. Вівчаренко (Іл. 8).

Опис споруди

Згідно з архівними джерелами, будинок «*Сокола*» розташовувався у південно-східній частині міста (номер ділянки 907). Розміри земельної ділянки – 34.5x44.20 м. З північного боку споруда межувала з вулицею Сокола, з південного – із залісною горою, із західного та східного – з присадибними ділянками Францішека Страсєвича та Томаша Грача (Іл. 2, 3, 4).

Будинок «*Сокола*» являв собою дерев'яну одноярусну, прямокутну в плані споруду, до якої із західного та східного боків примикали дві прямокутні прибудови. Будівля перекрита двосхилим металевим дахом. Вона мала чотири входи. Головний вхід розміщувався із північного боку. Розміри будинку – 17x26 м. Всередині споруди були такі приміщення: 3 кімнати, актовий зал зі сценою (16.30x10.30 м), туалет, двоє сіней, кухня, коридор та гардеробна. Висота приміщень становила від 2,85 до 3,40 м, в актовому залі – 6,00 м. Планування будівлі не відповідало належному призначенню: в актовому залі не було достатнього освітлення (два вікна з північного боку); велика кількість дверей (5 штук) ускладнювала розміщення необхідного спортивного обладнання. Гардеробні та шафи були невеликими (Іл. 6, 7)²⁴.

Станом на 1907 р., окрім сокільні, на території галицького гнізда було два спортивних майданчики. Перший розміщувався між сокільнею та залісною горою (розміри – 21x16 м), другий – на вершині цієї ж гори (розміри – 12x5 м). У нижній частині гори була бетонна підпірна стінка, яка не тільки захищала територію «*Сокола*» від зсуву землі, а й слугувала глядацькою трибуною²⁵. У міжвоєнний період (1936 р.) був

---

²³ Арсенич П., Федунків З., Гандзюк Р. Назв. праця. С. 212.

²⁴ ДАІФО. Ф 2. Оп. 8. Спр. 2813. Арк. 1.

²⁵ Sokolnia w Haliczu // Przewodnick gimnastyczny Sokół. Lwów, listopad 1907. № 11. S. 88.

ще один спортмайданчик, розташований на території теперішньої Галицької ДЮСШ (вул. Львівська, 1)²⁶.

Отже, польське товариство «Сокіл» у Галичі було частиною культурно-просвітницького, патріотичного та спортивного руху в часи Австро-Угорської монархії та міжвоєнної Польщі. Завдяки галицькому сокільництву вдалося дослідити не тільки частину історії міста, а й спортивне та культурне життя мешканців тогочасного Галича. Потрібно пам'ятати, що спорт як тоді, так і сьогодні є одним із основних видів молодіжного відпочинку та оздоровлення жителів міста.

Volodymyr Kozelkivskiy (Halych, Ukraine)
Polish Society «Sokil» in Halych (1903–1939)

The article examines the activities of the Polish society «Sokil» in Halych 1903–1939. The question of the number of members of the Halician nest has been studied. A brief historical description of the «Sokil» building as one of the main centers of the cultural and gymnastic movement in the city was also made.

Key words: *Halych, history, Polish Society «Sokil», culture, gymnastics, sport.*

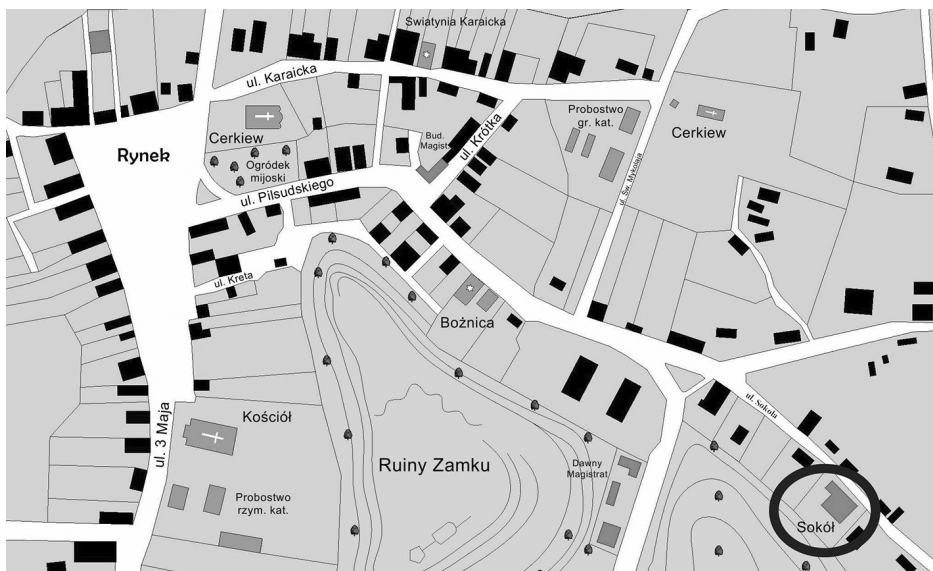

Іл. 1. Печатка польського товариства «Сокіл» у Галичі, поч. ХХ ст.
ДАІФО. Ф-2. Оп. 8. Спр. 2813. Арк. 1.

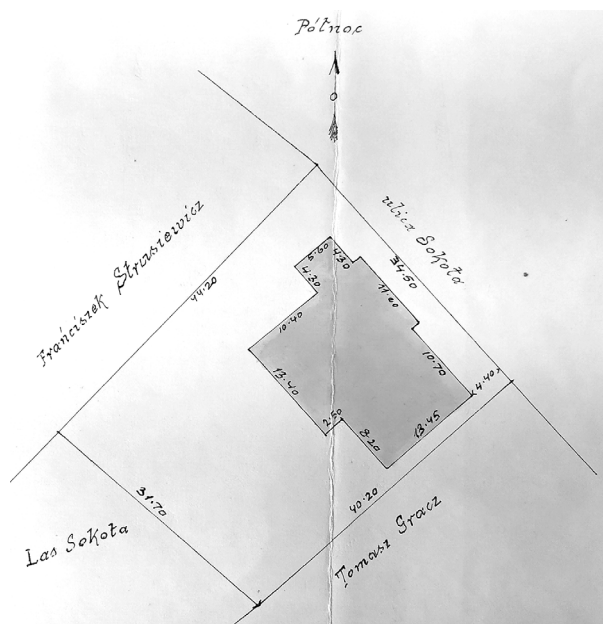
---

²⁶ План Галича, 1936 р. Атлас українських історичних міст. Том 2 : Галич / наук. ред. М. Капраль. Автори: М. Бігун, М. Капраль, В. Козелківський, І. Креховецький, Ю. Лукомський, В. Петрик, Л. Поліщук, А. Стасюк, Т. Ткачук, З. Федунків, А. Фелонюк, А. Фіголь, А. Чемеринський, С. Ямелинець. Львів : НАН України, 2018. Мапа 1.8.

Іл. 2. Розміщення будинку «Сокола» на плані Галичі, 1936 р.
ДАІФО. Ф-2. Оп. 8. Спр. 2753. Арк. 1

Іл. 3. План-схема території соколиного гнізда у Галичі, поч. XX ст.
ДАІФО. Ф-2. Оп. 8. Спр. 2813. Арк. 1.

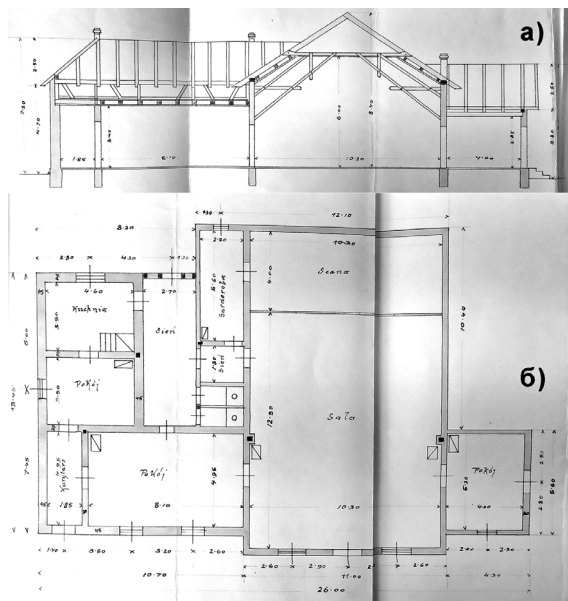
Іл. 4. Вид на вул. Сокола з західного боку, 1907 р. Поштівка поч. XX ст.

Іл. 5. Гімнастичні вправи галицьких соколів, 1933 р. *Przewodnick gimnastyczny Sokół. Warszawa, listopad 1933. Nr. 11. S. 203.*

Іл. 6. Вид на будинок «Сокола» з північно-західного боку, поч. XX ст.
Поштівка поч. XX ст.

Іл. 7. Розріз (а) та план (б) галицької сокільні, поч. XX ст.
ДАІФО. Ф-2. Оп. 8. Спр. 2813. Арк. 1.

*Іл. 8. Дитячий майданчик по вул. Н. Вівчаренко, липень 2021 р.
(територія колишнього будинку «Сокола»). Фото В. Козелківського*